

Erich Ebermayer:

Az ifjúság élni akar

Regény, 384 oldal, „Kosmos” kiadás 1934

Valamiféle reform-iskola regénye volna Ebermayer könyve. Szerző a német nyilvános középiskolák nyomasztó, de közvetlen; nem nagyon észszerű, de bizonyos keretek között emberséges légműködésből elvezet egy külsőségeiben széles bőbeszédűséggel ismertetett, de benső tartalmában szinte kifejezhetetlen és a fantasztikum határait súroló, programtalanságában (és csak ebben) egészen újszerű iskola életének ismertetésébe, kis, kamasz-szerelem túlzott vívódásainak kapcsán. Ebben a reform-iskolában valamilyen lelki meghasonlásban szenvedő kecskeszakállas öreg úr az alapító és a gazdasági intéző, aki valószínűleg a méltányos társadalmi szabadság lehetőségeit elkerülve durva szabadosságra törekszik, többévtizedes iskolájában leszoritva gazdasági intézővé, szép ifjú testeket imád és harcol göggel, szavak nélkül, szimpla gyűlölettel más tervekkel behatoló tanárok ellen. Légiesen szép fiúk kiválasztásával küzd az új igazgatók-vezetők-tanárok ellen akik nem individuálista, de tömegreform-iskolát szeretnének egybeolvasztás programjával. Az iskola szokásai szerint bajtársi csoportok alakulnak az egyes tanerők körül. Nem is valami nagyon törekszenek arra, hogy az egyes tantárgyakban előrehaladjanak, mert ez talán ellenkezne e furcsa reformtörekvésekkel. Csak az egyes csoportok gyűlölködése tölti ki az időt és a regényt, úgy a tanulók mint a tanerők egymás lelki leigázásában gyönyörködnek. Valami homályos ösztön gyöttri őket, hogy céltalanul valakihez hozzákötődjenek, még akkor is, ha az a valaki tudomást sem akar venni a közeledésről. Mintha mindnyájan arra törekednének, hogy az egyes, göggel

vagy megalázottsággal elhatárolt bajtársi csoportokon belül se alakuljon ki valamelyes kulturközösség. Csak a testi működések idején való összetartást gyakorolják: szánkóznak, kirándulnak, szénát gyűjtenek s havat lapátolnak, évszakok és terveszerűtlen munkamegosztás szerint. Tanulni, nem igen tanulhatnak, mert gyűlölik az idegen bajtársi csoportokba tartozó tanárokat, esetleg lenézik a saját csoportjuk vezetőit is. Úgylátszik jómódú, idegbomlástól féltett nagypolgári és főleg arisztokrata gyermekek számára ilyen reformiskolák szükségesek. (Állítólag szerző valamilyen német reformiskolát tesz leírása tárgyává).

Az önteltség, a vén kecskeszakállas iskolaalapító részéről visszataszító. Bajtársi köre finom ficurainak csak a saját könyveit adja olvasmányul, ki-tüntetésnek számít az, ha lélekfelszabadítónak hitt könyveit a diákok közül valakinek eljuttatja Ugyanakkor vak, öreges, perverz imádattal veszi körül két ellentétesen szép, kiválasztott fiú bizalmasát, nem engedi másokkal érintkezni őket, beléjük is gögöt nevelve.

Tisztára érthetetlen ösztönöktől hajtott, a regény szerelmes kis lovagja, aki szerelmese kedvéért jön ide a reformiskolába, hogy itt is játszhasson, csókolózhasson pajtásnőjével. Itt a reformiskolában idegenül érzi magát, ugyanakkor kis pajtásnője otthonosan érzi magát. Az öreg, kecskeszakállas felé törekszik ez a fiú is, egyre szenvedélyesebb vágyakozással, bár kis pajtásnője puha csókjait sem felejtí. Miért ezen imádáshoz hasonló, szinte szekszuális területre vesző kamaszos férfiuralás? A könyv végéig sem kapunk erre feleletet.

Az új igazgató, csöpp szorgalom-emberke, erős kézzel egy tömeget óhajt formálni az atomizálódott tanuló-ifjúságból. Azonban nagy törekvései között is minden reális érzék híján irigykedik a kecskeszakállas által „elszeretett” (ez a legtalálhatóbb szó) ifjak miatt. Szekszuális testi és lelki egyedüllétek gyöttrik az új igazgatót. Végül is az egyik arisztokrata tanuló lány szerelemre parancsolja. Bajtársi közösségükön belül eddig igazgatódtak.

A lány az iskolaszünetben férjhez megy egy már előzőleg is sokat emlegetett közsvényes öreg grófhhoz, akitől elválik, vagy aki gutaütésben hal meg, nem is tudom biztosan, de mindenesetre birtokából jódarabot kihasítva azt elvált (vagy özvegy) feleségére hagyja, aki mint független nő visszajön a kis igazgatóért, hogy még északabban, még újabb reformiskolát alapítsanak. Ez volna a regény elhomályosult harcainak problémátlan kibúvója.

Végtelen nyavalygással múlnak a tanévek. Az ember sehogyan sem érti, hogy homályos Röhm-féle ösztönök méltatására, hogy lehet ennyi lelki kint és vaskos gyöngédséget felhasználni. Észak, üres, hidegen rajongó áhítatában a vezéreszme ködös hánytorgatása ez a regény. Szeszélyes kínlódások, az osztályfőlöttiség felelőtlen talaján. Embermisztikum, hogy a tényleg szükséges iskolareformot leködösítse, a kaszárnyaszellem vergődése ez, az új reakciós törekvések kapkodásában. A problémáknak céltalan végigrejtésgése az a kötetben, ami szolgálja a tudatferditést.

Zavaros pepecselés, erőlködés a sokszínűség, újszínűség gigantikájával.

Pedig hiába az erőszakkal színes pi-peskedés, szerző a középszerűség nyü-géből nem tud kibújni. Mégis csak testes unalomregény a könyve. Ifjúsági könyv akart ez lenni. Nem „veszi be” ma már az ifjúság az ilyen korcs agyszüleményeket, mégha a progresszivitás sok hamis tényét szeretné is a szerző belemagyarázni.

Hiába nyilatkozik a könyv írója előszavában arról, hogy az irodalom iránti szeretetében, lemondott jogászai élet-pályájáról; mert nem szeretheti igazán az irodalmat olyan ember, aki minden korok irodalmából, nem tanulta meg a világosságra törekvést és a problémák melletti vagy elleni tiszta állásfoglalás követelő szükségét és becsületességét.

Általában a könyv alakjai a túlszinezettség miatt terhes köznapiságba esnek, mesterképek utánezatain látjuk ezt így. Mindent összevetve a regénynek nevezett írásműhöz összehordott anyag s a homályos vezérmotivumok megértésre találhatnak a hitleri elvek szerint átalakított Németországban. A könyv stílusán mérsékelten megragadó, ámbátor nem tudom, hogy ezt a fordító vagy a szerző javára írjam-e, mert a stílus formai erőteljessége értelmi homályosságba fordul minduntalan.

Egyáltalán nem értjük, hogy a „Kosmos” könyvkiadóvállalat miért hozta napvilágra ezt a könyvet, a többi kiadványai, univerzálisan nagyszerű írások mellett? Hogy csak egyet említsek, John Dos Passos „42. szélességi fok”-ja mellett súlyos szellemszegénységet mutat ezen ebermayeri mű.

Fehér Vince